

Věc: posudek vedoucího diplomové práce Petra Havlíčka s názvem *Vina a odpuštění v Bratrech Karamazových z pohledu Girardova trojúhelníku touhy*.

Autor posudku: Jakub Češka, Ph.D.

Již ze samého názvu práce bychom mohli být poněkud znejistěni, pokud bychom si chtěli udělat jasnou představu o teoretickém rámci. Pokračování v četbě nás z tohoto dojmu příliš nevyvede, autor se totiž pohybuje na pomezí sémiotiky, literární exegese, teologie a antropologie. Ani to by nevadilo, pokud by byly jednotlivé pozice výrazněji reflexivně založeny. Přehlédneme-li však dílčí odkazy, skládá se diplomová práce převážně z parafráze Girardova konceptu nespontánní touhy, jejíž zrod Girard situuje do románové tradice, dále pak z velmi detailního čtení díla Dostojevského, a to zejména románu *Bratři Karamazovi*. V závěru práce se autor také vymezuje vůči dvěma českým monografiím k dílu Dostojevského – k četbě Kautmana nabádá každého čtenáře Dostojevského, naopak vůči Pytlíkové nedávno vydané monografii je vyhrcočně kritický.

Nakolik je ale, pokud jde o žánr diplomové práce, patřičné zatracovat Pytlíkovu monografii, a oproti tomu doporučovat četbu té Kautmanovy? Jaký je modelový čtenář této práce? Tento „přešlap“ je indicií určité žánrové nečistoty, kterou můžeme sledovat také v jiných tématech – třebaže autor deklaruje kritiku Girardova konceptu, v práci ji sice v menší míře nalezneme, ale v ne zrovna vyhrcočné a zřetelné podobě, přitom je však více jak polovina práce věnována parafrázi románu *Bratři Karamazovi*.

Směřoval autor ke kritickému komentáři Girardovy teze trojúhelníkové touhy, nebo spíše k tomu, aby si vyjasnil koncepty, jakými jsou vina a odpuštění? Jak jinak si totiž vysvětlit obsírnou a zdlouhavou parafrázi Dostojevského, při níž autor navíc substantivizuje Girardův model napodobivé touhy, což někdy získává až komické rysy: „Dostali jsme se k tomu, že Dimitrij prchá ze zahrady s již oslabeným trojúhelníkem“ (52). Máme tomu tedy rozumět tak, že se v Girardově případě nejedná o teoretickou hypotézu, nýbrž o jistý fakt, jenž jakoby se domáhal platnosti přírodního zákona? Jak kupříkladu rozumět větám typu: „Spolu se Zosimovým konceptem jsme pozorovali přerod postav na boji jejich trojúhelníkové touhy“ (s. 78).

Z obdobných vyjádření daleko spíše plyne autorův soulad s Girardovou hypotézou, místo aby k ní v parafrázi Dostojevského naopak osvědčoval jistou kritickou distanci. Navíc je otázkou, zdali obdiv k Dostojevskému (který je patrný například v poznámce, kdy autor doporučuje četbu Kautmana) není na překážku sevřenějšímu a kritičtějšímu interpretačnímu výkonu. Nevypisuje se proto nakonec povaha Dostojevského textu do povahy interpretace, která se místy stává rozvleklou, rozporuplnou a rétorickou?

Autor se oproti bakalářské práci pokusil vykročit za horizont převážně deskriptivní práce k práci teoretizující, avšak navzdory teoretickým pasážím se zdá, že obdobně jako

v bakalářské práci tak také nyní do jisté míry přebírá tematiku Dostojevského (jeho ideologii), neboť jinak by nebylo příliš jasné, proč velmi detailně řešit koncepty viny a odpuštění. Tato témata jsou navíc pojednána daleko spíše jako jisté antropologické konstanty, než aby se je autor pokusil pojednat jako určité sémiotické mechanismy, kde by přiznání viny mohlo značit podvolení se nárokům určité symbolické konfigurace. Odpuštění by poté bylo možné pojednat jako komplementární figuru, v níž by bylo performováno dosažení jistého výchozího „nenarušeného“ stavu. Takto bychom mohli koncepty viny a odpuštění pojednat jako sémiotické systémy, v nichž se stvrzuje asymetrie moci.

Je tedy sympatické, že se autor pokouší vykročit za převážně deskriptivní pojednání, avšak načrtnutá témata by bylo zapotřebí důsledněji interpretačně rozehrát. V této práci by patrně méně bylo více: zkrátit parafráze a zřetelněji artikulovat teoretickou pozici: z Girarda pojednává pouze ze *Lži románu*, ostatní teze přebírá z Kirwanovy monografie. Poukazy k Barthesovi považuji za legitimizační, není totiž vůbec šťastné mísit značně odlišné perspektivy *Potěšení z textu* a *Mytologií*, přinejmenším ne tím způsobem, jak to autor provádí. Pokud se zabývá *Potěšením z textu*, bylo by dobré pracovat s jeho kritickou reflexí kupříkladu v monografii Josefa Fuly *Od ideologie k fantasmatu*. Když už se pouští také do jistého výkladu Dostojevského, není zrovna jasné, proč opomíjí Bachtinovu monografii *Problémy Dostojevského poetiky*, která vyšla česky pod názvem *Dostojevský umělec*. Navzdory těmto kritickým výhradám je ale třeba připustit, že se autor přeci jen jistým způsobem kriticky vypořádává s Girardovým konceptem napodobivé touhy. Práci proto hodnotím dobře.

Jakub Češka